

Tebliğler Dergisi Kararlarına Göre 1940-1960 Yılları Arasında Tarih Öğretimi

History Education Between 1940 and 1960 According to The Journal of Tebliğler Decisions

Ayşegül Nihan EROL ŞAHİN
Gazi Üniversitesi

Makale Geliş Tarihi: 05.04.2016

Yayına Kabul Tarihi: 12.04.2017

Özet

1940-1960 arasındaki yıllar tek partili hayattan çok partili hayata geçiş döneminin yaşandığı, II. Dünya Savaşı atmosferinin etkilerinin sürdüğü yıllar olması bakımından Türkiye için önemli bir dönemdir. Bu yıllar arasında tarih öğretimine ilişkin gelişmeler yaşanmıştır. Tarih öğretimiyle ilgili çok sayıda kararın alındığı iki Milli Eğitim Şurası toplanmış, farklı okullar açılmış, tarih dersi müfredatı ve ders kitaplarına ilişkin çok sayıda karar alınmıştır. Yapılan araştırma ile 1940-1960 yılları arasında yayınlanmış tüm Tebliğler Dergisi kararları incelenerek, tarih öğretimine ilişkin veriler toplanmış ve yorumlanmıştır. Araştırmanın sonucunda 1940-1960 yılları arasında tarih dersi müfredatında değişiklikler olduğu, derslerde farklı materyaller ve yöntemler kullanıldığı ve tarihsel düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik ilk adımların bu dönemlerde atıldığı görülmüştür. Ayrıca ülkede yaşanan siyasi gelişmelerin tarih derslerini nasıl etkilediği incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Tebliğler Dergisi, Tarih Öğretimi, 1940-1960 Yılları*

Abstract

The years between 1940 and 1960 are very important times in which Turkey experienced a transition from single-party regime to multiple-party regime and aftermath impacts of World War 2 lasted. Between these years there were developments in history education. Two National Education Councils, during which a large number of decisions had been made, came together; different types of schools were opened, decisions about history lesson's syllabus and coursebooks made. Along with this research the Journal Of Tebliğler decisions were analyzed, data about history education was collected and interpreted. At the end of research, it was seen that in the years between 1940 and 1960 there were changes in history lesson's syllabus and in lessons different materials and methods were used. It seems that the first steps towards developing historical thinking skills have taken place during these times. Besides, a conclusion that was drawn is political developments in the country affected history lessons.

Keywords: *Journal of Tebliğler, History Education, Years Between 1940 and 1960*

1. Giriş

II. Dünya Savaşının devam ettiği 1940'lı yıllar, halen dünyada ve Türkiye'de önemli gelişmelerin yaşandığı bir dönem olarak bilinmektedir. Savaşa girmediği halde ikinci büyük savaşın ekonomik, siyasi ve sosyal etkilerini hisseden Türkiye Cumhuriyeti'nde 1940'lı yıllarda tek partili yönetim hâkimdi. İktidar partisi, bir taraftan Atatürk'ün başlatmış olduğu atılımları gerçekleştirmek için çabalamakta, diğer taraftan da ekonomik buhranlarla uğraşmaktaydı. Ülkenin kalkınması için yapılması gereken çok şey vardı. 1940'lı yıllar Türkiye'sinde bir taraftan ekonomik kalkınma planları, askeri düzenlemeler yapılırken diğer taraftan kültür ve eğitim alanlarında çalışmalara ağırlık verilmişti. 1940 yılında Köy Enstitüleri'nin kuruluşu, 1943 yılında Milli Eğitim Şurasının toplanması, dünya klasiklerinin çevrilip okullarda tavsiye edilmesi, Türk ve İslâm Ansiklopedilerinin yayımına başlanması, Halkevlerinde süregelen çalışmalar, eğitim ve kültür alanında yaşanan gelişmelerden bazılarıdır.

Sonraki yıllarda yaşanan siyasi ve ekonomik olayların yine Türk eğitim sistemine etkileri olmuştur. 1946 yılında Demokrat Parti'nin kurulması, 1947 yılındaki ABD Marshall yardımı, 1949 yılında Türkiye'nin Avrupa Konseyine katılması, 1949'da Milli Eğitim Şurasının toplanması, 1950 yılında tek partili dönemin sona ermesi ve Demokrat Parti'nin iktidar olması gibi gelişmeler yaşanmıştır.

1950'li ve 1960'lı yıllarda ise, Türkiye'nin Kore'ye asker göndermesi, 1952 yılında NATO üyesi olunması, yeni fabrikaların açılması, yeni üniversitelerin kurulması, liselerin 12 yıldan 11 yıla düşürülmesi ve köy enstitülerinin kapatılması gibi gelişmeler yaşanmıştır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında üzerinde çok durulan, bizzat Atatürk tarafından üzerinde çalışmalar yapılan tarih dersleri Atatürk'ün ölümü ve çok partili hayata geçiş sonrasında çeşitli değişikliklere uğramıştır. 1940'lı yıllara kadar, Türk Tarih Tezi eksenli, yeni modern-laik Türk toplumu inşa etmek amaçlı olan müfredat ön planda olmuştur. Atatürk'ün ölümünden sonra, ulusal kültür tezinden Türk Hümanizmasına, ulusal kaynaklardan Greko-Latin kaynaklara yönelim olmuştur (Koçak, 1998'den akt. Şimşek, 2007). Yaşanılan bu değişimin sebeplerinden birinin de bu dönemde meydana gelen II. Dünya Savaşı ve bu savaş ortamının Türkiye üzerindeki etkisi olarak düşünülmektedir.

Geçmişten günümüze Türk eğitim tarihine ilişkin çok sayıda çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaların içinde tarih öğretimine ilişkin araştırmalar tarandığında, Geçen Yüzyılda Türkiye'de Tarih Dersleri (Şimşek&Yazıcı,2013), Türkiye'de Tarih Eğitiminin Tarihi (Demircioğlu,2008), Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Tarih Öğretimi (Çapa, 2002), Türk Tarih Öğretimi ve Meseleleri (Safran, 2002) Devrim Tarihi Ders Kitapları (Aslan, 1994) gibi geneli kapsayan çalışmaların mevcut olduğu görülmektedir. Ancak 1940-1960 yılları arasında Türkiye'de tarih öğretimine ilişkin, bu döneme özel bir çalışma görülmemiştir. Bu yıllar arasında tarih öğretimine ilişkin çok sayıda karar alınması bakımından önemli olduğu düşünülen II. Milli Eğitim Şurası toplanmıştır. Ayrıca farklı öğretim yöntemlerinin denendiği köy enstitüleri kurulmuş, ülke tek partili yönetimden çok partili yönetime geçmiş ve eğitim sistemi üzerinde değişiklikler gerçekleşmiştir. Bu sebeple bu yıllar arasında tarih öğretimine ilişkin gelişmelerin

ayrıntılılarıyla incelenmesi gerektiği düşünülmüştür. Araştırmada temel kaynak olarak bahsi geçen yıllar arasında tarih öğretimine ilişkin tüm resmi bilgileri içeren “Tebliğler Dergisi” sayıları incelemeye alınmıştır.

Tebliğler Dergisi; T.C Milli Eğitim Bakanlığı Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğünce aylık olarak çıkarılan, Türk Milli Eğitim sistemine ilişkin tüm kararları, yönetmelik ve tüzükleri yayınlayan dergidir. Bu dergi ilk defa 1939 yılında çıkarılmıştır ve halen de yayınlanmaya devam etmektedir. Dergide eğitim öğretim faaliyetleri ile ilgili tüm yasal gelişmeler sunulmaktadır. Milli eğitim mensuplarına gönderilen bu dergiler Türkiye sınırları içindeki bütün öğretmenler tarafından okunup imzalanır. Bu dergilerin geçmişten günümüze tüm sayıları Talim Terbiye Kurulu tarafından dijital ortama aktarılmış ve araştırmacıların hizmetine sunulmuştur. Tebliğler dergisinden eğitim öğretim faaliyetleri ile ilgili tüm bilgilere ulaşılabilmektedir. Araştırmada Tebliğler dergisinde geçen karar ve raporlara ilaveten, milli eğitim şura kararları ile bu döneme ilişkin kitap ve makalelerden de faydalanılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma ile Türkiye’de 1940-1960 yılları arasında tarih öğretimi ile alakalı kararların ne olduğu, bu dönemlerde yaşanan gelişmelerin tarih müfredatı üzerindeki etkileri nelerdir gibi sorulara yanıt aranmaya çalışılmıştır. Bu sorulara ilaveten bahsi geçen yıllar arasında Tebliğler dergisi kararları incelenerek tarih öğretiminde kullanılması için önerilen yöntem ve teknikler, ders kitapları ve bu yıllar arası tarih dersi müfredatı incelenerek karşılaştırmalar yapılmaya çalışılmıştır. Araştırmada temel kaynak olarak 1940- 1960 yılları arasında yayımlanmış olan Tebliğler dergilerinin tüm sayıları ele alınmış, ayrıca konuya ilişkin kitap, makale ve Milli Eğitim Şurası kararlarından faydalanılmıştır.

Araştırmanın Problemi

Araştırmanın temel problemi; “Türkiye’de 1940-1960 yılları arasında tarih öğretimine ilişkin gelişmeler nelerdir?” şeklindedir. Araştırma ayrıca aşağıdaki sorulara da cevap aramıştır.

- 1940-1960 yılları arasında tarih öğretimine ilişkin alınan kararlar nelerdir?
- 1940-1960 yılları arasında tarih derslerinde okutulacak kitaplar hakkındaki gelişmeler ne şekildedir?
- Köy Enstitülerinde tarih öğretimi nasıl yapılmıştır?
- 1940-1960 yılları arasında tarih öğretiminde kullanılan materyaller nelerdir? sorularına cevaplar aranmıştır.

2. Yöntem

Araştırmada belgesel tarama modeli kullanılmıştır. Var olan kayıt ve belgeleri inceleyerek veri toplamaya belgesel tarama denir. Tarananlar, geçmişteki olguların anında iz bıraktığı, resim, film, ses, bina heykel vb. kalıntılarla; olgular hakkında sonradan yazılmış ve çizilmiş her türlü mektup, rapor, kitap, ansiklopedi, resmi ve

özel yazı ve istatistikleri tutanak vb. belgelerdir (Karasar, 2005, s.183). Bu araştırma modeline göre, 1940- 1960 yılları arasında yayımlanan Tebliğler dergilerine arşivden ulaşılmış ve bu belgeler araştırmacı tarafından incelenmiştir.

Tebliğler Dergisi'nin 1940-1960 arasında yayınlanmış toplam 22 ciltlik (her ciltte ortalama 60 sayı mevcuttur) sayılarının bir kısmı kurumun internet arşivinden ulaşılmış, bir kısmına ise kuruma bizzat gidilerek yine bilgisayar ortamına taranmış dosyalar halinde aktarım gerçekleştirilmiştir. Bu yıllar arasında alınan tüm kararlar ve tutanaklar arasından tarih öğretimine ilişkin verilerin hepsine ulaşmaya çalışılmıştır. Toplanan veriler sınıflandırılmış ve alt başlıklar halinde bulgular kısmında sunulmuştur. Ayrıca Tebliğler Dergisi dışında da konuya ilişkin makaleler, kitaplar ve MEB Şurası toplantı kararları gibi farklı kaynaklardan alınan bilgiler de eklenerek yapılan araştırma zenginleştirilmeye çalışılmıştır.

3. Bulgular ve Yorumlar

Araştırmada 1940-1960 yılları arasında yayınlanmış tebliğler dergileri taranıp, alınan kararlar incelendiğinde, Tebliğler Dergisi'nde, tüm derslere ilişkin işlenecek konular, ders saatleri, yıllık programlar ve ders kitapları gibi tüm bilgiler yer aldığı görülmüştür. Bu kararların içinden tarih öğretimi ile ilgili olanlar araştırmanın alt problemlerine cevap olacak şekilde sunulmuştur.

1940-1960 Yılları Arasında Tarih Öğretimine İlişkin Alınan Kararlar

1943 yılında Tebliğler Dergisi'nin 241. Sayısında tarih öğretimi ve ders kitaplarına ilişkin kararlar yer almaktadır. Alınan kararlarda,

- Derslerde okutulacak kitaplar için açılan müsabakalardan bahsedilmiş, mevcut kitapların yeniden yazdırılması ve eksikliklerin giderilmesine ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.
- Okul idarecilerine ve öğretmenlerine öğrencilerin tarih dersine ilgilerini artırabilecek resimli kitap, albüm gibi materyalleri okul kütüphanesine kazandırmaları tavsiye edilmiştir.
- Derslerde yeri geldikçe bulunulan yerin tarihi eser ve anıtlarını tanıtmak, öğrencilerin ilgisini uyandırmak ve bu suretle öğrencilerin kendi çevresindeki eski tarih ve sanat eserlerinden başlayarak gerçek tarih fikrini ve zevki elde etmesine çalışılmasının önemi üzerinde durulmuştur. Okullara dağıtılan "Antikiteler ve Tarihi Eserlerden Derslerde Nasıl İstifade Edileceği Hakkında Andıç¹"ın daima göz önünde bulundurulması önerilmiştir.
- Tarih öğretiminde verilen bilginin gereklikçe ilgili olduğu coğrafya şartları ve çevresi ile birlikte incelenmesi esas olduğundan tarih öğretmenlerinin her memleketin tarihi üzerinde çalışırken konusu geçen ulus veya uygarlığın

1. Bu kitap T.C Kültür Bakanlığı tarafından hazırlanmış, 1935 yılından itibaren tüm okullara ve tarih öğretmenlerine ülkedeki tarihi eserlerden derslerde nasıl faydalanılabileceği hakkında bilgiler veren bir kılavuz kitaptır.

yaşadığı yeri mutlaka harita üzerinde göstermeli şeklinde bir tavsiyede bulunulmuştur (Tebliğler Dergisi, Cilt.6,Sayı241.Sayfa 33-34)².

1943 yılında alınan bu kararlarda, tarih ders kitaplarının öğrenci pedagojisi göz önünde bulundurularak yeniden yazdırılması, tarih dersine öğrencilerin ilgilerinin artırılmasına ilişkin özel çaba sarf edilmesi gibi konular üzerinde durulmuştur. Ayrıca tarih derslerinin öğrencilerin zihinlerinde daha somut ve kalıcı hale gelebilmesi için gezi gözlem metodunun derslerde kullanılması da önerilmiştir. Tarih dersleri ile coğrafya derslerinin ilişkilendirilmesi de son maddede yer almaktadır.

Tebliğler Dergisi'nin 241. sayısında yayınlanmış ve uygulanması için eğitimcilere gönderilmiş bu kararların alınmasında 15-21 Şubat 1943 tarihleri arasında toplanan II. Millî Eğitim Şûrası etkili olduğu düşünülmektedir. Bu şura tarih öğretimine ilişkin çok sayıda konunun görüşüldüğü bir şura olması bakımından önem arz etmektedir. Dönemin Millî Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel şöyle bir açıklama yapmıştır;

“Millî kültürümüz denildiği zaman, bunda, her Türk'ün şahsiyeti ve manevi varlığı demek olan ahlâkı; Türklüğün en mahrem varlığını teşkil eden ve düşünmek dediğimiz büyük insanlık işlevinin özü olan dili ve dilimiz Türk dilinin; millî varlığımızın tarihin en eski kaynaklarından bugüne doğru yürüyüşünde hangi yollardan geçtiğini, hangi kıtalarda medeniyet durakları kurduğunu ve insanlığa neler getirip nasıl hizmet ettiğini gösteren Türk tarihini, üç unsur olarak görüyoruz. İkinci Maarif Şûrası'nı bu üç ilke üstünde düşünmeye, bu konuda fikir birliği yapmaya daveti lüzumlu ve faydalı bulduk” (MEB II. Millî Eğitim Şûrası) .

Yücel, bu açıklaması ile özellikle dil, kültür ve tarih alanında çalışmaların yapılacağına önemi üzerinde durmuştur. Ayrıca II. Millî Eğitim Şûrasında ahlak eğitimi ve ideal Türk çocuğu gibi konular tartışılmış ve bu konuda hazırlanan raporlar incelenmiştir. Şûrada alınan kararlardan tarih öğretimi ile alakalı olanlar ise şöyledir;

İlk ve orta dereceli okullarda tarih dersleri programları ile ders kitaplarının çocuğun seviyesine uygun olmadığı, mesleki ve teknik okullar için ayrı kitap yazılması önerilmiş, tüm kitapların pedagojik olarak incelenmesi uygun görülmüştür. Tarih öğretiminin metot ve vasıtalar bakımından incelenmesi, kitaplara tarihî okuma parçaları eklenmesi ve millî tarihe ağırlık verilmesi önerilmiştir. Ortaokul ve lise tarih öğretmenliklerine yalnız bu alanda öğretmen yetiştiren kurumların mezunlarının atanması uygun görülmüştür.

Tarih öğretimine ilişkin çok sayıda kararın alındığı II. Millî Eğitim Şûrası'nda önemli sonuçlar elde edildiği düşünülmektedir. Ayrıca alınan bu kararların sonraki aylarda Tebliğler Dergisi'nde idareci ve öğretmenlerin uygulamalarına yönelik öneriler yapılmış olması bu kararların hızlı bir şekilde uygulanılmaya çalışıldığının göstergesi olabilir. Örneğin, şurada konuşulan konulardan biri olan ilk ve orta dereceli okullarda tarih dersleri programları ile ders kitaplarının çocuğun seviyesine uygun olmadığına ilişkin eleştiri sonrasında kitap yazdırma müsabakaları yapılması ve yeni yazdırılacak kitapların öğrenci pedagojisine göre düzenlenmiş olmasını istemeleri bunun kanıtı sayılabilir. Bu düşünce ile yeni yazdırılacak ilk ve ortaokul tarih ders kitap-

2. Araştırmanın geriye kalan kısmında Tebliğler Dergisi referansları aşağıdaki şekilde kısaltılmıştır; *Tebliğler Dergisi, Cilt.6,Sayı241.Sayfa 33-34 “T.D, c. 6, s. 241, s.s.33-34”*.

larının bu yaşlardaki çocukların seviyesine uygun olması, öğrencilerin milli duygu ve karakterini geliştirmesi, tarih sevgisi uyandırması, üslubunun açık ve hikâye şeklinde olması, milli tarihe daha fazla ağırlık vermesi istenmiştir. Ayrıca kitaplara tarihi okuma parçaları eklenmesi sağlanmıştır.

1945 yılında alınmış karara göre ilkokul tarih kitapları 1943 yılında toplanan İkinci Maarif Şurasının tarih öğretimi ve ilkokul tarih kitapları hakkında kabul ettiği esaslara göre yazdırılmıştır. Şuraca kabul edilen kararlar 1945-1946 yılı tarih dersi müfredatını da vermektedir (T.D, c. 8, s. 346, s.s.280).

Yeni program ve kitap, ilkokul çocuklarının fikir gelişimini, milli duygu ve karakterinin yoğruluşunu sağlamayı, tarih ilgi ve sevgisi uyandırmayı, olayların zamanını kavratmayı hedeflemiştir. Ortaokul ve lise tarih kitaplarında olduğu gibi sıkı sıkıya zincirlenmiş bir kronoloji bilgisi vermek yerine tarihin her devrinden örnek sayılabilecek tipik efsane, olay ve şahıslar seçilerek öğrencilerin ilgisini çekecek şekilde nesnel ve hikâyeci bir anlatım tarzıyla anlatılması önerilmiştir. Bunu yaparken Türk- lüğün insanlık tarihi ve uygarlığın gelişimindeki özel yerini ve rolünü öğrencilere mutlaka verilmesi gerektiği vurgulanmıştır. İlköğretimi bitirdikten sonra hayata atılacak yurttaşların iyi yurttaşlar olabilmesi için ilkokul tarih derslerinde öğrendikleri temel bilgilerin önemli olduğu üzerinde durulmuştur.

Kitapla ve dersle ilgili öğretmenlere önerilerde bulunulmuştur. Buna göre;

1. *Çocuklarda tarih anlayışını birleştirmek ve geliştirmek üzere bugüne kadar öğrenmiş oldukları ya da içinde yaşamış buldukları tarihi olaylar hakkındaki bilgileri sözle anlatılması istenecek, bu bilgiler öğretmen ve öğrenciler tarafından dinlenerek yanlış veya eksik olan kısımları düzeltilmeye çalışılacaktır. Bunu yapmaktaki amaç öğrencilere tarihte doğru kaynağın, zaman ve mekân kavramlarının önemi üstüne dikkat çekmektir.*
2. *Bulunulan köy, kasaba veya şehrin tarihi üzerinde öğretmenler tarafından çocuklara doğru bilgi vermeye ve çevrede mevcut başlıca tarihi eserleri gezdirilerek bunların tarihi mana ve değerleri, seviyelerine göre öğrencilere tanıtılmaya çalışılacaktır. Bu çalışmalar yalnız ders yılı başında değil, tüm ders yılı boyunca da yapılacak ve öğrencilerin yaşadıkları hayatla tarih arasındaki bağlantıyı anlamaları sağlanacaktır.*
3. *Cumhuriyet bayramından önceki hafta içinde Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuna, İstiklal savaşımıza, Atatürk'e, İnönü'ye, onların Türk devrim tarihindeki önemine dair bilgiler tekrar ettirilerek genişletilecek ve öğrencilere cumhuriyet rejiminin Türk milletine sağladığı yüksek ve ileri hayatın bütün nimetleri ve bunları elde etmek için yapılan olağanüstü fedakârlıklar anlatılacaktır (T.D.c. 8 s. 346, s.s.280).*

Yukarıda 1945 yılında tarih öğretimine ilişkin yapılan önerilerden ilk üç madde görülmektedir. Bu maddelerin 2000'li yıllardan itibaren önemi üzerinde durulan tarihsel düşünme becerileri ile alakalı olduğu düşünülmektedir. Bu maddelerden yola

çıkılarak tarihsel düşünme becerilerinden kronolojik düşünme becerisi ve tarihsel kavrama becerisi gibi becerilerin öğrencilere 2000’li yıllardan çok daha öncesinde kazandırılmaya çalışıldığı düşünülmektedir. Özellikle tarih öğretiminde gezi ve gözlem yönteminin önemli olduğu anlatılmaya çalışılmış ve yerel tarih çalışmalarının önemi üzerinde durulmuştur. Üçüncü maddeyle ise tarih öğretimi ile iyi yurttaş yetiştirilmenin, yeni ve modern Türk toplumunu inşa etmenin amaçlandığı düşünülebilir.

4. *Ders konularının sonunda eklenmiş olan özetlerin öğrenciler tarafından aynen ezberlenmesine katıyen yer verilmeyecek sadece çocukların bilgilerini kontrol etmeleri veya herhangi bir konuyu anlatmak için gerekli bilgiyi kitapta kolayca bulup göstermeleri hususunda özetlerden ne yolda faydalanacakları kendilerine öğretilenektir.*

Bu madde ile günümüzde eleştirilen ezberci öğretim metotlarının geçmişte de eleştirildiği görülmektedir.

5. *Kitaba konulan haritaların gayet basit olmakla birlikte kartografik açıdan uygun olmasına ve ilgili bulunduğu uygarlığın veya devletin yayılış sahasını tam göstermesine, ilkökul öğretimi için lüzumlu olmayan yer adlarıyla doldurulmamasına dikkat olunmuştur. Derslerde bu haritalar üzerinde önemle durulmalı ve bu haritaların gösterdikleri yerleri öğrencilerin kendi coğrafya atlaslarındaki kıta haritaları ile okul duvar haritaları üzerinde de bulup tanımaları sağlanmalı her tarih olayına sahne olan coğrafi mekânı bilmek ve öğrenmek ilgili kendilerinde uyandırmalıdır.*

Bu madde ile tarih öğretiminde mekân bilgisinin önemi üzerinde durulmaktadır. Kitaplarda verilen haritalar ve derslerde kullanılan atlas ve okul haritaları ile tarihsel olayın geçtiği yer hakkında kalıcı bilgiler vermek hedeflenmiştir. Günümüzde de aynı amaç gelişen teknolojilerle ve uygun öğretim yöntemleriyle kolay bir şekilde uygulanabilmektedir.

6. *Kitapta her konuya o devrin hayatını uygarlığının o devirden zamanımıza kalan tarihi eserlerini tanıtmaya yarar resimler konulmuştur. Her resmin altında onun mana ve değerini belirten açıklamalar da vardır. Bazı ders saatlerinde bu resim altları öğrencilere ayrı ayrı okutulmalı ve resimlerin canlandırdıkları konu ve onun tarihi manevi değeri üzerine konuşmalar yapılmalı ve çocuklar bu çeşit resimleri ve belgeleri şahsen toplamaya, onlardan sınıf ve okul için elbirliği ile koleksiyonlar yapmaya teşvik edilmelidir.*

Tarih öğretiminde tarihsel kanıt kullanımının önemine ilişkin yurtiçi ve yurtdışında çok sayıda çalışma yapılmıştır. Tarih öğretiminde kanıtların kullanılması öğrencilerin tarihçiler gibi düşünmesini sağlamakla birlikte öğrencilerin zihinlerinde tarihsel olayların somutlaşmasını da sağlamaktadır. Bu açıdan bu maddenin oldukça önemli olduğu düşünülebilir. Küçük yaştaki öğrenciler tarihsel olaylarla ilgili belgeleri toplayacak, bu belgelerle ilgili konuşarak yorum yapabilme becerilerini kullanacak ve sonunda da okul için koleksiyonlar hazırlayarak küçük çapta arşivler oluşturabilecektir. 1940’lı yıllar için bu yapılan çalışmaların tarih öğretiminde tarihsel düşünme

becerilerinin kullanılmasını hususunda öncü bir adım olduğu düşünülmektedir.

7. *Bazı ders konularının sonlarında okuma parçaları eklenmiştir. Bunlar vasıtası ile öğrenciler tarih ile ilgili hikâye ve kitaplar okumaya teşvik olacaktır.*

Bu maddeyle de hem tarih konularının akılda kalıcı olmasını sağlamak, hem de ilgi çekici tarihsel hikâyelerle öğrencilerde okuma alışkanlığını pekiştirmek hedeflenmiş olabilir.

Çocuklarımızın Türkiye Cumhuriyeti için olduğu kadar tüm insanların müşterek refah ve saadeti için de çalışacak ve yaşayacak insanlar olarak yetiştirilmesinde etkin bir eğitim vakfı halinde ilkokul tarih derslerinden faydalanmak yolundaki çalışmalarına yol açacak esaslara göre hareket etmelerini bütün ilkokul öğretmeni arkadaşlarımdan rica ederim. (T.D, c. 8 s. 346, s.280-281).

Yukarıda Hasan Ali Yücel'in imzasıyla öğretmenlere gönderilen bu yazının en sonunda hem Türkiye Cumhuriyeti'nin hem de tüm dünya insanlığının ortak refah ve mutluluğu için çalışacak ve yaşayacak bir gençlik hedeflendiği görülmektedir. Bu yazının yazıldığı yıllarda ülkenin II. Dünya Savaşının olumsuz atmosferinde olmasına rağmen yöneticilerin hümanist bir bakış açısıyla olaylara yaklaşmaya çalıştığı düşünülebilir. Şimşek'e göre de, 1940lı yıllarda tarih öğretimi hümanist aydınlatmacı- aydınlanmacı bir anlayış çerçevesinde şekillenmiştir. Bu dönemde barışçı tarih öğretiminin de etkilerini görmek mümkündür (Şimşek& Yazıcı, 2013). Zaten 1943 Milli Eğitim şurasında bu konuların konuşulmasından üç yıl sonra, 1946 yılında ders kitaplarındaki düşmanlıkları körükleyecek ifadelerin çıkarılmasını içeren UNESCO Sözleşmesi'ni de Hasan Âli Yücel imzalamıştır (Safran&Ata, 1996,s.13).

1940-1960 Yılları Arasında Tarih Derslerinde Okutulacak Kitaplar Hakkındaki Gelişmeler

1943 yılında yayınlanmış olan Tebliğler Dergisi'nde ortaokul ders kitaplarının içeriği hakkında kararlar yer almaktadır. Ortaokullarda 1, ve 2. sınıflarda haftada 2, 3. sınıfta ise 3 saat ders mevcuttur. Tebliğler Dergisi'nde yer alan kararlara göre, tarih konuları 1. sınıflarda tarihin başlangıcı, eski çağ tarihi, Anadolu Uygarlıkları, Yunan ve Roma Uygarlığından İslam tarihi konularına kadar devam etmektedir. 2. sınıflarda, Orta Çağ başlangıcında Türk Devletleri, İslam Tarihi, Türk İslam Devletleri, Selçuklular ve 16. asra kadar Osmanlı Tarihi konuları ile devam etmektedir. 3. sınıflarda ise Yeni Ve Yakınçağ Tarihi konuları yer almaktadır. Avrupa'da Rönesans ve Reform konuları ile başlayan kitap içeriği, 16-20.yüzyıllar arası Osmanlı devleti, Milli Mücadele dönemi ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yılları, Milli Şef dönemine kadar devam etmektedir(T.D, c.5, s.205, s.s. 112-113).

1944 yılında ise liselerde Türkiye Cumhuriyeti Tarihi dersi ve kitabı ile ilgili kararlar yer almaktadır. Bu kararlara göre, lise ve öğretmen okullarının tüm sınıflarında, ticaret liselerinin ise son sınıflarında on beş günde bir saat Türkiye Cumhuriyeti Tarihi dersi işlenmesi istenmiştir. Okul müdürlüklerine gönderilen bu yazıda, idarecilerden ve tarih öğretmenlerinden, bu dersi seminer şeklinde işlemeleri, içeriğin öğrencilere

kazandırılması konusunda hassas olmaları belirtilmiştir. Ayrıca öğretmenlerden bu-
lundukları yerde Türk İstiklal savaşına ilişkin olayları anlatmaları, anıtları ziyaret et-
meleri istenmiştir. İnkılaplar ve ilkelerle ilgili açıklamalar yapılmasının ve İnönü'nün
1944 nutkuyla ilgili konferanslar verilmesinin gereği öğretmenlerden rica edilmiştir
(T. D, c.5, s. 302, s.s 70).

1944-45 eğitim öğretim yılına ilişkin kararların yer aldığı 293 sayılı Tebliğler
Dergisi'nde, 4. sınıftan itibaren tarih derslerine yer verildiği, Orta 1, Orta 2 ve Orta
3. sınıflar için sırasıyla Tarih 1,2 ve 3 kitaplarının okutulduğu görülmüştür. Liselerde
ise (tüm liselerde aynı yazarların kitapları okutulmaktadır) lise 1- İlkçağ Tarihi, lise
2- Orta Çağ Tarihi, Lise 3-Yeni ve Yakın Çağ Tarihi ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi
kitaplarının okutulduğu görülmüştür(T.D, c. 7,s. 293, s.s 18-33). Tüm okullarda aynı
kitaplar okutulurken yalnızca ticaret liselerinde 1. ve 2. sınıflarda okutulan "Ticaret
Tarihi" isimli H. Sadi Selen tarafından yazılmış farklı bir kitap olduğu görülmüştür
(T.D, c. 7 s.293, s.s. 28-29).

1950 yılında yayınlanan Tebliğler dergisinde, ortaokul üçüncü sınıflarda okutulan
Yurttaşlık Bilgisi kitapları, ortaokul üçüncü sınıf tarih III, lise ve orta dereceli meslek
okullarına son sınıflarında okutulan Türkiye Cumhuriyeti Tarihi ve lise son sınıflarda
okutulan Toplumbilim adlı ders kitaplarının öğretimden kaldırılmış olduğuna dair bir
madde yer almaktadır (T.D, c. 13 s.605-606, s. s. 55). Ayrıca Orta 3, lise 2 ve lise 3
tarih ders kitapları aynı kalırken diğer sınıflardaki ders kitaplarının farklı yazarlar ta-
rafından yazılmış olduğu görülmüştür. Daha önceki yıllarda okutulmakta olan İnkılap
tarihi dersi, 1950 programında yer almamaktadır (T.D, c. 13, s. 605-606, s.s.55-67).

1954-55 eğitim öğretim yılı için hazırlanmış listelerde çok sayıda kitap ismi öne-
rildiği görülmüştür. Örneğin ilkokul 4. Sınıf tarih dersi için Tarih IV ve farklı isimler-
de toplam 11 kitap yer almaktadır. Yine Tarih V dersi için de toplam 11 kitap
önerilmektedir. Bu durum ortaokul ve lise tarih derslerinde 4- 8 farklı kitap önerisi ile
devam etmektedir (T.D, c. 18, s. 866, s.s. 107-117).

1958-59 Eğitim- öğretim yılında da 1954 yılındaki okutulacak kitaplar listesi kıs-
men güncellenerek ilan edilmiştir (T. D, c. 21, s.866, s. 69-99).

1959-1960 yıllarında yayınlanan listelerde de tarih dersi için çok sayıda kitap öne-
rildiği, lise ikinci sınıflar için Tarih II ve Türkiye Cumhuriyeti kitaplarının yanında
Sanat Tarihi kitaplarının da eklendiği görülmektedir. Bu kitaplara ilaveten ilk öğret-
men okulları birinci devre bir, iki ve üçüncü sınıfları için "sosyal bilgiler" dersi baş-
lığı altında tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi kitaplarından faydalanılması hakkında
öneri yer almaktadır (T.D, c. 22, s. 1058, s.s.51-74).

1940-1960 yılları arasındaki Tebliğler Dergisi'nde yer alan okutulacak kitaplar
listeleri tarandığında yukarıdaki sonuçlara ulaşılmıştır. Bu tarihler arasında yaşanı-
lan gelişmelerin okul müfredatlarına yansımaları olduğu görülmüştür. Bu dönemlerde
ders kitapları devlet tarafından temin edilmemekteydi ancak belirli listeler yayımla-
nıp, okullara gönderilen bu listeler içinden öğretmenlerin seçim yapması isteniyordu.
1940lı yılların başında daha az sayıda olan tarih ders kitabı seçenekleri 1950li yılların
sonlarına doğru birkaç katına ulaştığı görülmektedir. Ayrıca bir dönem (1950-1951

eğitim öğretim yılında) Türkiye Cumhuriyeti dersi kitaplarının okutulmadığı, daha sonraki yıllarda ise yeniden okutulacak kitaplar arasında yer aldığı görülmektedir. 1959-1960 yıllarında ise listelere sanat tarihi kitaplarının da eklendiği ayrıca henüz bu dönemde özel yazılmış kitapları bulunmasa da sosyal bilgiler dersi isminin geçtiği görülmüştür.

Köy Enstitülerinde Tarih Öğretimi

1940-1960 yılları arasında yaşanan önemli gelişmelerden bir diğeri de köy enstitülerinin kurulmasıdır. Köy enstitüleri uygulamış olduğu farklı öğretim sistemi ile olumlu veya olumsuz çok sayıda eleştiri almış, üzerinde çok sayıda çalışmalar yapılmış kurumlardır. Yapılan araştırmanın incelediği dönem içinde kurulmuş ve kapatılmış olması ve diğer okullardan farklı oluşu ile köy enstitülerinin ayrı bir başlık halinde ele alınmasının uygun olacağı düşünülmüştür.

28 Nisan 1947 tarihli Tebliğler Dergisi'nde genişletilmiş köy enstitüleri yönetmeliği yer almaktadır. Bu yönetmelikteki 2. ve 3. Maddeler şöyledir;

- Köy Enstitüleri, köylerimizin dünyasına uygun, modern ve bilimsel metotlarla eğitim yaparak, öğrencileri ve köy halkını yetiştirecek, köy kültürünü ve hayat seviyesini yükseltecek, beden ruh ve karakter bakımından sağlam, mesleki kültürü ve iş başarma yeteneği tam, işe eli yatkın, becerikli, köyü bütünüyle tanıyan cumhuriyetçi ve milli duyguları kuvvetli öğrenciler yetiştirir.
- Köy Enstitüleri köy öğretmenlerinin milli ülkü ve maksatları köyde gerçekleştirmeye hizmet edecek, muhtelif meslek ve zümreden teşekkül etmiş olan Türk milletini bir bütün olarak sayacak, onun kalkınmasında, ilerlemesinde kültür adamı sıfatıyla çalışmayı amaç edilecek öğeler olarak hazırlar (T.D,c. 9, s.431, s. s. 227).

Tebliğler Dergisi'ne göre, köy enstitüsü öğrencilerine diğer okul öğrencilerden farklı olarak birtakım ayrıcalıklar da tanınmaktaydı. Öğrencilere araştırma inceleme gezileri için maddi destekler verilmesinin yanında, köy enstitüsü öğrencilerine indirimli tren yolculukları hakkı tanınmıştı (T.D, c.44,s.237,s.s. 3). Enstitülü öğrencilerin büyük bir çoğunluğu maddi durumu iyi olmayan ailelerden olduğu ve ailelerinden maddi destek göremedikleri için, giyinme, barınma, okul kırtasiye ihtiyaçları gibi giderlerin tümü devletin bütçesinden karşılanmaktaydı.

Köy enstitüleri; serbest okuma saatleri, imeceler, dergi ve yayın çalışmaları, usta öğreticilik, öğrencilerin okul yönetimine katılması, müzik, sanat, folklor çalışmaları, kültür-tarım-iş çalışmaları (Menekşe, 2005) gibi kendine özgü uygulamalarla kuruluşundan bu zamana kadar çok sayıda araştırmaya konu olmuştur. Enstitülerde iş derslerinin dışında kültür dersleri de yer almaktaydı.

5 yıllık öğretim veren köy enstitülerinde, tarih dersi kültür dersleri arasında yer almaktadır. 1943 yılı programına göre, enstitülerde birinci ve ikinci sınıflarda haftada 2, üçüncü, dördüncü ve beşinci sınıflarda ise 1er saat okutularak 5 yılın sonunda toplamda 322 saat okutulmaktadır (Karabağ, 2009, s. 1558).

1943 yılına kadar her enstitü kendi programını uygulamıştır. Bu sebeple tarih öğretimi de okula göre farklılık göstermektedir. Ancak 1943 yılında ortak bir programa geçilmiştir. Köy enstitüleri için farklı bir müfredat olmamakla birlikte diğer okullara göre daha aktif öğretim yöntemleri kullanıldığına dair bilgiler mevcuttur.

Öğrencilerin civar köyleri ve kendi köylerini incelemeleri için geziler düzenleme, kütüphane oluşturulması, her enstitünün bulunduğu coğrafi ve tarihi yerin özelliklerine göre bir “yurt müzesi” kurulması, çeşitli konularda seminer, konferans düzenlemeleri gibi etkinliklerle öğrencilerin aktif olduğu, öğretmenlerin danışman konumunda olduğu çalışmalar yapılmıştır.

Köy enstitülerinde somut ve soyut kültürel mirasa ilişkin çalışmalar yapıldığı da görülmektedir. Köy enstitüsü öğrencileri tarafından nitel araştırmalar yapıldığı, çıkarılan dergilerle maniler, deyişler, nişan, düğün, sünnet gibi kültürel öğelerin derlendiği bilinmektedir.

1940 yılında yayınlanan köy enstitülerinin eğitim ve öğretimle ilgili işleri konulu raporda enstitü öğrencilerinin Cumhuriyetin 6 ilkesi çerçevesinde yetiştirileceğinden, milli ve kültürel değerlere bağlı olarak yetiştirilmesi gereğinden bahsedilmiştir. Bu maddelerin yanında yurt müzeleri hakkında bilgi verilmiştir. Her enstitüde o enstitünün bulunduğu bölgeye dâhil vilayet, köy, kasaba ve şehirlerden toplanan tarihi, etnografik, jeolojik ve tabii kıymeti haiz eşya ile bir yurt müzesi tesis edilmeye çalışılmıştır. Bu müzede toplanan milli kıyafetler, köy eşyası gibi malzemelerin atıl biçimde kalmaması, derslerde istifade edilecek şekle getirilmeye çalışıldığı görülmektedir. Bu çalışmayı yapanların amacı, milli kıymete sahip bu kültürel unsurların öğrencilerin gündelik hayatlarında kullanmaları olarak açıklanmıştır (T.D, c.2,s. 77, s.s. 243) . Kültür derslerinin enstitülerdeki iş hayatıyla, yaşanan bölgeyle, yapılan faaliyetlerle irtibatının tesis edilerek okutulmasına önem verilmekteydi (Keser, 2010, s.647-648). Bu müzelerdeki eserlerden bazılarının tarih derslerinde çeşitli dramalar, küçük piyesler hazırlamakta kullanılması tarih öğretiminde aktif öğretim metotlarının kullanılmasına örnek teşkil edebilir.

Hem Tebliğler Dergisi’nde hem köy enstitüleri ile ilgili farklı kaynaklarda, tarihi mekanlara yakın olan köy enstitülerinde okul dışı tarih öğretimi yapıldığı görülmektedir. Örneğin, Dündar’ın çalışmasında, Perge harabelerinde tarih dersi işleyen Aksu Köy Enstitüsü öğrencilerin fotoğrafı yer almaktadır (Dündar,2008, s. 46). Gönen’deki köy enstitüsü öğrencilerinin Ankara Dil Tarih Coğrafya Fakültesi dekanı Şevket Aziz Kansu tarafından yönetilen kazıya katıldıkları bilinmektedir (Karabağ, 2009, s. 1524).

Köy enstitülerinde tarihi mekân gezileri, müze ziyaretleri, kazı çalışmaları ve yurt müzelerinin düzenlenmesi gibi etkinliklere bir de yıl içinde düzenlenen seminer, konferans ve kitap tanıtım günleri de eklenebilir. Bu etkinliklerin içinden bir kısmı tarih ve kültür temalı hazırlanmıştı. Örneğin, Hayat Dergisi koleksiyonundan bir seri makale “Terakki Fikrinin menşee ve Tekamülü” öğrencilerle okuyup tartışılmıştır. Enver Ziya Karal’ın konuşmacı olduğu “Milliyetçilik, Laiklik ve İnkılapçılık” ve Pertev Nail Boratav’ın konuşmacı olduğu “Folklör ve Öğrettikleri” isimli konferanslar düzenlenmiştir. Tarih ve kültür konuları dışında, felsefe, güzel sanatlar, psikoloji, mantık, edebiyat gibi birçok alanda seminer, konferans ve kitap tanıtım günleri düzen-

lenmiştir (Yalçın, 2009, s.85-90).

Köy enstitülerinin kurucularından olan İsmail Hakkı Tonguç'un yazmış olduğu "Öğretmen Ansiklopedisi ve Pedagoji Sözlüğü"ne göre, tarih derslerinin amaçları şu şekilde ele alınmıştır;

Derslerde öğretmenin ön planda olmasından çok öğrencinin etkin hale getirilmesi, yazılı metinlerden yararlanılması, yakın çevredeki tarihi eserlerden yararlanılması, yurt gezileri yapılması, öğrencilerin bu gezilerde gördükleri tarihi eserlerle ilgili yazılı ödevler resimler ve modellerle yaptırılması önerilmektedir. Tarih derslerinde öğrencilere gerek yakın çevresi gerekse uzak ülkelerle ilgili tarihi resimleri yazıları ve belgeleri toplayarak koleksiyon yapma alışkanlığı verilmesi, harita kullanarak tarihi bilgilerin öğrenilmesinin kolaylaştırılması, istatistiksel grafiklerin kullanılması ve drama tekniğinden yararlanılması tavsiye edilmektedir. Ayrıca tarihin diğer derslerle bağlantısını kurarak mesela iş derslerinde eski devirlere ait ev tarım aracı, savaş vasıtalarının öğrencilere yaptırılması, tarih dersinde sinema, projeksiyon, radyo, müze ve sergilerden geniş ölçüde yararlanılması tavsiye edilmektedir (Tonguç, 1953'den akt. Karabağ, 2009, s.1523). Köy enstitüleri ile ilgili kaynaklarda görüldüğü kadarıyla, Tonguç'un tarih öğretimi ile ilgili tavsiyelerine büyük ölçüde uyulmaya çalışılmıştır. Teknolojinin ve ekonomik şartların 1940lı, 50li yıllar Türkiye'sinde oldukça geri olduğu göz önüne getirildiğinde o dönemde tarih öğretimine ilişkin alınan kararların ve yapılan uygulamaların oldukça ileri düzeyde olduğu düşünülebilir.

1940-1960 Yılları Arasında Tarih Öğretiminde Kullanılan Materyaller

Tebliğler Dergisi'nde tarih öğretimine ilişkin veriler tarandığında derslerde kullanılması önerilen materyaller de göze çarpmaktadır. Tebliğler dergisi sayılarında her yıl için ilan edilen okutulması gereken kitaplar listelerinin altında derslerde kullanılacak materyaller de ilan edilmiştir. Türkiye fiziki ve siyasi haritaları, göç yolları haritası, Osmanlı dönemi haritaları, İstiklal Savaşı haritaları okullara temel kaynak olarak önerilen materyallerin başında yer almaktadır. Haritalar dışında çeşitli dergi ve kitapların okul yönetimleri ve tarih öğretmenlerince temin edilmesi önerilmiştir. Örneğin, 1941 yılındaki dergide "Tarih Vesikaları isimli derginin okul kütüphanelerinde yer alması, gerektiğinde derslerde bu dergilerde yer alan vesika, resim, metin ve haritalardan faydalanılması lüzumlu görülmüştür" önerisi yer almaktadır (T.D, c. 4, s.140, s.s. 27). İstanbul Üniversitesi Pedagoji profesörü Celal Antel tarafından hazırlanan "Tarih Dersi Materyali" isimli bir levha da yine önerilen eserlerden bir tanesidir (T.D, c. 2, s. 62, s.s. 151). Bu eserler gibi birçok derginin, senkronik tarih tablolarının, arkeolojik envanter kitaplarının okul kütüphaneleri tarafından temin edilmesine ilişkin öneriler Tebliğler Dergisi kararlarında yer almaktadır. Ayrıca köy enstitülerinde tarih öğretimi başlığı altında yer alan yurt müzeleri de tarih derslerinde materyal kullanımına örnek sayılabilir. Bu müzelerde toplanan materyallerden derste faydalanılması üzerine çeşitli öneriler getirilmiştir. Bunlara ilaveten Tebliğler Dergisi'nin 346. Sayısında, tarih öğretimine ilişkin önerilerin içinde derslerde birinci elden kaynakların kullanımı teşvik edilmiş, derslerde harita kullanımının önemi üzerinde durulmuştur (T.D, c. 8,s. 346, s.s. 280).

Tebliğler Dergisi kararları içinden derlenen bu bilgilere göre 1940-1960 yılları

arası tarih öğretiminde kullanılması tavsiye edilen materyallerin başında harita ve tarih atlaslarının geldiği görülmüştür. Bu haritaların büyük bir çoğunluğu okullar tarafından temin edilmekte, tarih atlaslarının öğrenciler tarafından satın alınması tavsiye edilmekte ve derslerde yeri geldiğinde bu materyallerden faydalanılması önerilmektedir. Okullarda maddi imkânlar zorlanarak çeşitli alımlar yapıldığı da görülmektedir. Okullarda dergi aboneliklerinin yaptırılması, kütüphanelerde faydalanılmak üzere tarih vesikalarının toplanması, öğrencilerin çeşitli koleksiyonlar yapmaya teşvik edilmesi, okullarda fotoğraf, resim, vesika gibi arşiv belgelerini toplanması, tarih kitapları ve levhalarından derslerde faydalanılması ve öğrencilerin pedagojilerine uygun filmlerin gösterilmesi önerilmiştir.

4. Sonuç

Bir ülkenin eğitim sisteminin o ülkedeki siyasi, ekonomik gelişmeler gibi etmenlerden etkilenmesi kaçınılmaz bir durumdur. Bu sebeple de çoğu iktidar eğitim sistemi üzerinde etkisini öğretim programları yahut ders kitapları aracılığı ile göstermektedir. 1940 ve 1960lı yıllar Türkiye'sinde de bu durumun etkilerini görmek mümkündür.

Tarih öğretiminin tarihsel gelişimine ilişkin yapılan çalışmaların birçoğunun benzer sonuca ulaştığı görülmektedir. Tarih dersi müfredatı bir şekilde bulunduğu dönemin siyasetinin etkisi altında kalmıştır. Ulaşılan sonuç önceki yıllarda yapılan çalışmalarla örtüşmektedir (Safran 2002, Çapa 2002, Karabağ 2009, Şimşek&Yazıcı,2013). Gerek tarih öğretiminin amaçları incelendiğinde, gerek dersin uygulamasına ilişkin veriler incelendiğinde bu etkileri açıkça görmek mümkündür. 1940-1960 yılları arasında köy enstitüleri açılmış ve kapatılmış, tarih dersleri müfredatına ilişkin yeni düzenlemeler yapılmış, tarih dersleri materyalleri ve ders kitapları için daha fazla seçenek sunulmaya başlanmış, tarih öğretimine ilişkin çok sayıda karar Tebliğler Dergisi'nde yayınlanmıştır. Tebliğler Dergisi kararları incelendiğinde okullarda tavsiye edilen kitaplar olduğu gibi ve okutulması yasaklanan kitaplar olduğu da görülmüştür. Örneğin Kore Savaşına asker gönderilmesinin devletin gündeminde olduğu yıllarda "Kore'de Niçin Savaşım" isimli bir kitap okullarda okutulması için önerilmiştir (T.D, c.17, s.806, s.s. 82). Ayrıca çeşitli yerli yabancı yazarların kitaplarının da siyasi etmenlerle yasaklandığına dair kararlar da yer almaktadır.

1943 ve 1949 Milli Eğitim Şuralarında tarih öğretimi ile ilgili kararlar alındığı ve bu şuralardan sonra hazırlanan ve Tebliğler Dergisi'nde yayınlanan raporlarda öğrenci merkezli yaklaşımla ilgili ilk adımların atıldığını hatta tarihsel düşünme becerilerinden kısmen bahsedildiği görülmüştür. 2000'li yıllarda uygulanmaya başlanan öğrenci merkezli yaklaşımın temel fikirlerin o yıllarda ortaya atıldığı ancak tam manasıyla uygulanmadığı söylenebilir.

5. Kaynakça

- Akyüz, Y. (1989). *Türk Eğitim Tarihi: Başlangıçtan 1988'e*. Ankara: A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Altunya, N. (2010). *Köy Enstitüsü Sistemi Toplu Bakış*. İstanbul: Cumhuriyet Yayıncılık.

- Çapa, M. (2002). Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Tarih Öğretimi, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 29-30,s.39-55.
- Demircioğlu, İ. H. (2008). Türkiye'de Tarih Eğitiminin Tarihi, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 12,s. 431-450.
- Dündar, C. (2008). *Köy Enstitüleri*, Ankara: İmge Kitabevi: 2008.
- Karabağ, G. (2009). Köy Enstitülerinde Tarih Eğitimi, *Gazi Eğitim Dergisi* 5, s.1505-1529.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara: Nobel Yayınevi.
- Keser, U.(2010). Hasanoğlu, Aksu, Savaştepe, Kızılçullu Köy Enstitüleri Bağlamında Enstitüli Çocukların Köy İncelemeleri, *Halkbilim, Kültür ve Sanat Çalışmalarına Kesitsel Bir Bakış*, s.638-650.
- MEB, II. Millî Eğitim Şûrası, Erişim tarihi: Mayıs 2016, http://ttkb.meb.gov.tr/meb_ays_dosyalar/2014_09/05093852_2_sura.pdf
- Menekşe, N.(2005). *Kapatılışlarının 50. Yılında Köy Enstitüleri Gerçeği*, İzmir: Aday Basım.
- Okçabol, R. (2006). *Köy Enstitüleri ile İlgili Eleştirilere Değinmeler*, Yeniden İncece Dergisi, Şubat,11-14,İzmir.
- Safran, M. (2002). Türk Tarihi Öğretimi ve Meseleleri, *Türkler Ansiklopedisi*, C. 17, 937. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Safran, M. Ata, B. (1996). "Barışçı Tarih Öğretimi Üzerine Çalışmalar; Türkiye'de Tarih ders Kitaplarında Yunanlılara İlişkin Kullanılan Dil ve Yunanlılara İlişkin Öğrenci Görüşleri". *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1,11-26.
- Şimşek, A ve Yazıcı, F. (2013). Türkiye'de Tarih Eğitiminin Dünü, Bugünü, *TYB Dil Edebiyat ve Sosyal Bilimler Dergisi* ,Cilt. 3 , 9 – 32.
- Türkiye Milli Eğitim Bakanlığı (1991), İkinci Milli Eğitim Şûrası; MEB: İstanbul.
- Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekilliği Tebliğler Dergisi, Cilt.2, Sayı 62.
- Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekilliği Tebliğler Dergisi, Cilt.4, Sayı 140.
- Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekilliği Tebliğler Dergisi, Cilt.5, Sayı 205.
- Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekilliği Tebliğler Dergisi, Cilt.5, Sayı 302.
- Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekilliği Tebliğler Dergisi, Cilt.6, Sayı 241.
- Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekilliği Tebliğler Dergisi, Cilt.7, Sayı 293.
- Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekilliği Tebliğler Dergisi, Cilt 8,Sayı 346.
- Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekilliği Tebliğler Dergisi, Cilt 9,Sayı 431.
- Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekilliği Tebliğler Dergisi, Cilt 13,Sayı 605-606.
- Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekilliği Tebliğler Dergisi, Cilt 14,Sayı 679.
- Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekilliği Tebliğler Dergisi, Cilt 15,Sayı 108.
- Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekilliği Tebliğler Dergisi, Cilt 17, Sayı 806.
- Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekilliği Tebliğler Dergisi, Cilt 18,Sayı 866.
- Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekilliği Tebliğler Dergisi, Cilt 21,Sayı 866.
- Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekilliği Tebliğler Dergisi, Cilt 22,Sayı 1058.
- Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekilliği Tebliğler Dergisi, Cilt 44,Sayı 237.

Yalçın, G. (2009).Özgün Bir Yüksek Öğretim Kurumu, Hasanoğlan Köy Enstitüsü, Eğitim Mirasımız Köy Enstitüleri : Uygulanabilirliği Ve Model Çalışmalar Sempozyumu Kitabı içinde, İstanbul : Literatür.

Extended Abstract

1940s when World War 2 still continued was an important period of time for Turkey as being a time that the country experienced important developments. Republic of Turkey, which sensed the second biggest war's economic, political and social effects although it remained neutral during the war; had single-party regime. In 1940s in Turkey, on the one hand economic plans and military reforms were made, on the other hand attention was focused on the fields of culture and education. Village Institutes' founding in 1940, The National Education Council in 1943, translation and recommendation of world's classics, publication of Turkish and Islamic encyclopedias, opening community centers(Turkish institution for public education and spreading Kemalism) are some of the cultural and educational developments.

Political and economic incidents in the later years adected Turkish Educational System. In 1946 establishment of Democrat Party, Marshall Plan in 1947, Turkey's accession to Council of Europe, The National Education Council in 1946, end of single-party regime, and Democrat Party's coming to power are some of the developments the country experienced. In the 1950s and 1960s, Turkey sent soldiers to Korea and became a member of NATO in 1952, new firms opened, new universities opened, highschool education's duration decreased from 12 years to 11 years, and Village Institutes were closed. Events of September 6th and 7th in 1955, Cyprus issue,political tension, before 1960 and at last 27 May Revolution were the most striking incidents of this period. In the shade of those events education activities continued and the developments in the world and Turkey affected the education system as well as it affected politics, economy, and social life.

By this research in the years between 1940 and 1960 answers of the following questions were tried to find; "What were the decisions that had been made about history education?", "What kind of impact did those eventsand developments had made on history education syllabus?". Addition to these questions, during aforementioned years Journal Of Tebliğler's decisions were analyzed and the methods and techniques that were used in history education, the books that were used and history education syllabus were examined and compared. In this research, all issues of Journal Of Tebliğler were used and analyzed, besides, books, articles and decisions of The National Education Council related to subject were used.

It is inevitable that a country's political, economic developments affect the country's educational system. For this reason, most of the governments' effects on educational systems can be seen by analyzing the educational systems and the books that are used. This can be seen in 1940s-1960s Turkey.

At the end of this research, it was seen that there were many developments in history education syllabus and the history lesson syllabus was changed accordingly to the events, development and changes in the country. It was seen that most of the researches about historical development of history education syllabus were ended with the same result. History education syllabus has been under the influence of the country's political situations in the some way. The conclusion matches up with the other researches (Safran 2002, Çapa 2002, Karabağ 2009, Şimşek 2012). This influence and effect can be seen clearly when both history education's objectives and data about application og the lesson analyzed. Between the years 1940 and 1960 Village Institutes were opened and closed, new editings were made in history lesson's syllabus,

more options about history education materials and course book were started to offer, many decisions about history education were published in *Journal Of Tebliğler*. When *Journal Of Tebliğler*'s decisions were analyzed it was seen that there were books which were banned to use in the classrooms as well as recommended ones. For example, during the days when sending soldiers to Koreas was on the state's agenda, a book named "Why did I fight in Korea" was recommended to teach (*Journal of Tebliğler*, 17:806, p.82). Also, there were decisions about banning different native or foreign writer's books because of politic factors.

As to the information that compiled according to the decisions of *Journal of Tebliğler* in the years between 1940 and 1960 maps and atlases were the leading of recommended materials. Most of those maps were supplied by schools and atlases were asked for students to buy and it was recommended to make use of these materials in lessons. When this period's technological circumstances were considered, despite the financial situations and circumstances it is seen that various studies had done. In schools, making magazine subscriptions, collecting historical documents to make their use in the libraries, encouraging students to collect different things, in schools collecting things like photographs, pictures, records, making use of historical books and sheets in lessons and to show the students pedagogically appropriate films were recommended.

In the 1943 and 1949 National Education Councils, it is seen that decisions about history education were made and in the reports published in the *Journal Of Tebliğler* that were prepared after these councils the first steps of student-centered approach were taken, even the historical thinking skills were mentioned partly. It can be said that the basis of student-centred approach, which was started to apply in schools in 2000s, was suggested in those years, but it couldn't be applied in full.